

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

Investește în oameni!

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Axa prioritară: 1. Educația și formarea profesională în sprijinul creșterii economice și dezvoltării societății bazate pe cunoaștere

Domeniul major de intervenție: 1.2. Calitate în învățământul superior

Titlul proiectului: „e-Incluziune: Dezvoltarea și implementarea unui program de asistență bazat pe tehnologii TIC, pentru creșterea accesului la învățământul superior al persoanelor cu dizabilități”

Cod Contract: POSDRU/156/1.2/G/141055

DOCTRINE ECONOMICE

CRISTINA ROXANA TĂNĂSESCU

OCTOMBRIE 2014, SIBIU

Produs în cadrul proiectului POSDRU e-Incluziune: Dezvoltarea și implementarea unui program de asistență bazat pe tehnologii TIC, pentru creșterea accesului la învățământul superior al persoanelor cu dizabilități, POSDRU/156/1.2/G/141055.

Investește în oameni!

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013

Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu în parteneriat cu Universitatea de Vest din Timișoara implementează proiectul *"e-Incluziune: Dezvoltarea și implementarea unui program de asistență bazat pe tehnologii TIC, pentru creșterea accesului la învățământul superior al persoanelor cu dizabilități"*, cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013.

Obiectivul general al proiectului

Proiectul urmărește dezvoltarea unui curriculum accesibil, centrat pe nevoile educaționale ale studenților cu dizabilități, ce va contribui la înlăturarea barierelor și a restricțiilor din învățământul superior cu care se confruntă aceștia.

Proiectul se adresează unui nr. de **250 de studenți cu dizabilități** (grad ușor, mediu, accentuat și grav) și **200 cadre universitare** implicate în procesul de adaptare al curriculei universitare în raport cu necesitățile persoanelor cu dizabilități.

Cadrele didactice vor fi formate pentru a înțelege natura dizabilităților, nevoile educaționale ale persoanelor cu dizabilități, pentru a-și însuși un mod de lucru adecvat în relația cu studenții cu dizabilități, precum și pentru a adapta curricula/suporturile de curs teoretice și practice, astfel încât acestea să devină accesibile acestei categorii de studenți. Această accesibilizare se va realiza inclusiv prin intermediul unei platforme TIC tip "elearning".

Efectele pozitive pe termen lung

Dacă în mod direct acest proiect va acționa în primul rând asupra cadrelor didactice și studenților cu dizabilități, beneficiile indirecte pe termen mediu și lung se vor regăsi la nivelul învățământului superior, mai ales la nivelul grupului țintă final al acestuia, studenții. Programul de formare va contribui la o utilizare mai extinsă a tehnologiei digitale în predare/învățare, la creșterea nivelului de performanță a studenților la toate disciplinele în a căror predare se folosesc tehnologii TIC/elearning și la creșterea nivelului de competențe digitale ale studenților, în special ale celor cu dizabilități, prin accesibilizarea conținuturilor în formate accesibile a suporturilor de curs.

Adaptarea curriculară în scopul furnizării unui sprijin și a unei învățări personalizate centrate pe necesitățile educaționale ale studenților și implicit pe cerințele pieței muncii va contribui la creșterea numărului de absolvenți de învățământ superior și la integrarea lor pe piața muncii.

Corelarea sistemului de educație cu oportunitățile și dinamica actuală a pieței muncii oferă șanse sporite de integrare pe piața muncii pentru viitorii absolvenți, aducând astfel o contribuție importantă la creșterea relevanței educației universitare în raport cu piața muncii și implicit la *"asigurarea de oportunități sporite pentru participarea viitoare pe o piață a muncii modernă, flexibilă și inclusivă a 1.650.000 de persoane"* în conformitate cu dezideratele obiectivului general POSDRU 2007-2013.

MERCANTILISMUL

Mercantilismul se întinde pe perioada secolelor al XV-lea până în secolul al XVII-lea. Destrămarea mercantilismului începută în secolul XVIII corespunde cu începutul nașterii economiei liberale și a Economiei Politice clasice.

- s-a format ca doctrină în perioada acumulării primitive a capitalului;
- mica producție meștesugărească s-a transformat în producție capitalistă;
- în această perioadă a fost dominant capitalul comercial (mai mare decât cel productiv). De aceea și prima teorie burgheză a exprimat la început, interesele burgheziei comerciale. Mercantilismul s-a născut din nevoile timpului și a urmărit stabilirea unui comportament în vederea atingerii unor obiective practice imediate.

Mercantiliștii au fost mari comercianți, conducători de întreprinderi, oameni de stat, ei nu au fost oameni de știință, filosofi.

Mercantilismul timpuriu (secolul al XV-lea)

În această perioadă se fixează primele elemente ale teoriei cantitative a banilor. Conform primelor estimări, nivelul prețurilor este în raport direct proporțional cu cantitatea de bani de pe piață, iar valoarea unității monetare este invers proporțională cu această cantitate.

Principalele teze care-l caracterizează sunt:

- Bogația constă numai în ceea ce poate fi realizat și transformat în bani. De aici identificarea bogăției cu banii.
- Sursa nemijlocită a bogăției este circulația, adică acea sferă a activității umane în care produsele se transformă în bani.

Tot o circulație este și sursa sau izvorul profitului format prin înstrăinarea mărfurilor, actul datorită căruia marfa se vinde mai scump decât a fost cumpărată.

Nu orice circulație este izvorul bogăției. Circulația ce produce izvorul bogăției este comerțul exterior. Comerțul exterior nu sporește bogăția ci doar contribuie la transferul ei dintr-o mână în alta, nu crează profituri, pentru că ce câștigă unii, pierd alții, cantitatea de bani în circulația țării rămânând constantă.

Pentru ca să se transforme comerțul exterior într-un izvor al sporirii bogăției este necesar ca balanța de plăți să fie activă, adică va trebui să se cumpere mai puțin de la străini și să se vândă mai mult.

Mercantilismul matur (sec.XVI- XVII-lea)

Spre sfârșitul secolului al XVI-lea, prin creșterea rapidă a prețurilor și devalorizarea banilor, mercantiliștii au realizat că bogăția și forța economică a unei națiuni nu este sinonimă cu cantitatea de bani existentă. Cu toate acestea s-a demonstrat că volumul mare al banilor avea efecte benefice asupra economiei prin înlesnirea creditelor, accelerarea afacerilor, dezvoltarea rapidă a producției. Deci, în secolul al XVII-lea banii se transformă din semn echivalent al bogăției, în instrument al stimulării producției. În lucrarea sa devenită celebră, "Traite d'économie politique", (1615), Antoine de Montchrestien scria: "Nu abundența de aur și argint, nu cantitatea de perle și diamante sunt cele care fac statele bogate și opulente, ci obținerea de bunuri necesare vieții. Acumulând bani noi am devenit mai înbelșugați decât părinții noștri, dar nu mai înstăriți și nici mai bogați".

Concluzia: bogăția este masa produselor de consum obținute. Mai departe: "Fericirea oamenilor constă în principal în bogăție, iar bogăția în muncă". Urmând această

teorie, dezvoltarea producției naționale a devenit scopul principal al politicii economice.

Mercantiliștilor li se părea că:

- sporirea muncii agricole nu poate produce decât un randament descrescând;
- sporirea muncii industriale este capabilă să ofere un randament crescând.

În acești termeni, avem încă din secolul al XVII-lea formulată, faimoasă lege a randamentelor neproportionale. În planul comerțului exterior, teoria mercantilistă a secolului al XVII-lea, s-a tradus în principal în măsuri de stimulare a exportului de produse finite și importul de materii prime. În același timp s-au luat măsuri protecționiste (taxe vamale prohibitive) în favoarea produselor naționale și împiedicarea concurenței produselor naționale de către cele străine.

Înțelegând că "banii nasc bani" ei nu trebuie să se găsească niciodată în staționare, ci în mișcare. Ei trebuie "aruncați" în circulație de unde să se întoarcă mai mulți.

Teoria mercantilismului timpuriu s-a ridicat până la teoria balanței bănești; cea a mercantilismului matur se ridică până la teoria balanței comerciale!

În primul caz se pune problema de a se cheltui cât mai puțin pentru a se putea acumula. Teoria balanței bănești și a balanței comerciale sunt de fapt două trepte ale dezvoltării mercantilismului. În prima etapă mercantiliștii se pronunțau pentru interzicerea ieșirii banilor din țară, în a doua se cerea dezvoltarea comerțului exterior cu condiția ca suma de bani intrată să fie mai mare decât cea ieșită. Indiferent de etapă, mercantiliștii au militat pentru intervenția statului în economie, pentru protejarea anumitor interese într-o politică protecționistă.

Mercantilismul târziu (secolul al XVIII-lea)

Secolul al XVIII-lea a fost o perioadă dificilă de caracterizat din cauza tatonărilor intelectuale specifice. Problemele economice continuau să fie studiate în cadrul organizării statale, economicul rămânând în dependență de politic. Cu timpul s-a înțeles că îmbogățirea prințului, scopul final al cercetărilor, nu era posibilă decât dacă națiunea devenea din ce în ce mai prosperă. S-a trecut astfel de la studiul îmbogățirii la acela al mijloacelor specifice să aducă această prosperitate.

Gânditorii englezi au întrevăzut avantajele unui mercantilism superior al economiei de piață. Ei au militat astfel, pentru o reglementare mai puțin riguroasă și diminuarea intervenției statului în economie. În această realitate asistăm la: apariția unei tendințe de implementare a unor soluții mai liberale în economiile Angliei și Franței. Apar astfel, primele întreprinderi private care se vor înmulți și dezvolta. Sistemele de control centralizate ale economiei au fost treptat abandonate și înlocuite cu politici liberale.

Autorii francezi, mai tradiționaliști, au menținut încă și în secolul al XVIII-lea, un anumit rol economic al statului, mai ales în privința relațiilor economice internaționale. Ei s-au pronunțat pentru monopolul și protecționismul statal asupra unor probleme ca: regimul vamal, reglementarea fluxurilor internaționale de capital, protejarea produselor naționale etc.

autorii mercantiliști ai timpului au dorit o abundență a masei monetare și punerea ei la dispoziția negustorilor comercianți. Ei au înțeles că abundența monetară și o rată redusă a dobânzii facilitau dezvoltarea afacerilor. S-au orientat prin urmare, spre măsuri de expansiune monetară.

FIZIOCRATIA

Fiziocrații au fost un grup de economiști francezi cu vederi liberale care au criticat mercantilismul și au adus o serie de inovații importante în teoria economică. Școala fiziocrată, a dominat gândirea economică în anii 1750-1775. Etimologic "fiziocrație" înseamnă "puterea naturii". Fondatorul școlii fiziocratice este François Quesnay. Ca și la mercantiliști, scopul activității economice rămâne producerea și sporirea bogăției.

Bogăția - bunuri create de natură, produse agricole în primul rând, și a sferei creării ei - agricultura ("numai pământul produce, numai natură înmulțește"). Aceste idei sunt dezvoltate prin conceptul produsului net ca izvor al bogăției. Produsul net era conceput ca o diferență între producția agricolă obținută și cheltuielile efectuate pentru obținerea ei. Produsul net, este explicat de fiziocrați sub aspect calitativ ca dar al lui Dumnezeu, iar cantitativ - ca diferență dintre bogăția creată și cea consumată în agricultura.

Intrucât pământul furnizează bunuri atât pentru alimentație, cât și materie primă pentru activitatea manufacturieră, agricultura, producând direct produse alimentare, produce indirect toate celelalte bunuri. Prin aceasta ea este considerată drept unică ramură productivă. Toate celelalte ramuri nu creează, ci doar transformă sau transferă materia primă agricolă, fiind sub aspectul creării bogăției sterile.

Trei remarci permit situarea fiziocraților în istoria gândirii economice:

- ei au fost ultimii care s-au întrebat dacă anumite ramuri de activitate puteau, mai bine decât altele, asigura bogăția unei națiuni. Ei au apreciat că agricultura este singura ramură productivă și singura capabilă să producă venit net;
- ei au fost primii care s-au întrebat care erau cele mai bune instituții economice și au fondat un regim bazat pe libertate și proprietate;
- ei au fost primii care au analizat activitatea economică precum un flux continuu de venituri, trecând de la o clasă a populației la alta și au considerat că pot reprezenta aceste diverse fluxuri printr-un tablou sintetic.

Partea cea mai importantă a teoriei fiziocraților a fost "credința într-o ordine naturală și esențială". Pentru ei, ordinea naturală era ansamblul instituțiilor capabile să asigure prosperitatea societății și deci, fiind dat punctul lor de plecare, dezvoltarea producției agricole.

În viziunea fiziocraților, funcțiile statului erau următoarele:

- păstrarea ordinii naturale;
- instrucția în vederea respectării ordinii naturale;
- realizarea lucrărilor publice.

LIBERALISMUL ECONOMIC

Într-un sens strict, liberalismul, numit "clasic", este un curent filosofic născut în [Europa secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea](#), care pleacă de la ideea că fiecare ființă umană are, prin naștere, drepturi naturale pe care nici o putere nu le poate împieta și anume: dreptul la viață, la [libertate](#) și la proprietate. Ca urmare, liberalii vor să limiteze prerogativele statului și ale altor forme de putere, oricare ar fi forma și modul lor de manifestare.

În sens larg, liberalismul proslăvește construirea unei societăți caracterizate prin: libertatea de gândire a indivizilor, domnia dreptului natural, liberul schimb de idei, economia de piață pe baza inițiativei private și un sistem transparent de guvernare, în care drepturile minorităților sunt garantate. Există mai multe curente de gândire liberală care se diferențiază într-un mod mai precis prin fundamentele lor filosofice,

prin limitele asigurate statului și prin domeniul asupra căruia ele aplică principiul libertății.

Liberalism politic este doctrina care vizează reducerea puterilor Statului la protecția drepturilor și libertăților individuale, opunându-se ideii de "Stat providențial". Indivizii sunt liberi să își urmărească propriile interese atât timp cât nu afectează drepturile și libertățile celorlalți.

Liberalism economic este doctrina care proclamă libera concurență pe piață, neintervenția Statului în economie și are ca principiu fundamental proprietatea individuală.

Adam Smith (1723-1790) - considerat părintele Economiei Politice.

Adam Smith a fost contemporan cu fiziocrații francezi. Întreaga lui concepție a fost elaborată în perioada afirmării modului de producție capitalist în Anglia. Lucrarea lui principală "*Avuția națiunilor. Cercetarea asupra naturii și cauzelor ei*", a apărut în anul 1776.

Preocupările principale ale lui Adam Smith au fost:

- Determinarea bogăției națiunilor și a căilor de creștere a ei ;
- Repartizarea bogăției între membrii societății;
- Descoperirea legilor economice obiective.

Teza fundamentală a lui Adam Smith este libertatea economică. Ordinea naturală se stabilește spontan, cu condiția să existe între oameni concurență.

Principiile care inspiră întreaga operă sunt

- Diviziunea muncii – sursa progresului economic;
- Organizarea spontană a vieții economice sub acțiunea interesului personal;
- Politica liberală.

Teoria despre comerțul internațional a lui Adam Smith, este extinderea concepției sale despre diviziunea muncii. În virtutea ei, fiecare țară trebuie să se specializeze pe producerea acelor bunuri pentru care are cele mai abundente și mai ieftine resurse.

Mâna invizibilă este o metaforă folosită de Adam Smith pentru a explica cum se realizează bunăstarea generală în circumstanțele în care fiecare individ își urmărește propriul interes. Unul dintre citatele cele mai elocvente în acest sens este următorul: „Fiecare individ urmărește numai avantajul său, astfel, în acest caz, ca și în multe altele, el este condus de o mână invizibilă, ca să promoveze un scop ce nu face parte din intenția lui.” Conform lui Adam Smith indivizii care își urmăresc propriul interes promovează interesul societății, deși cursul acțiunilor lor nu au în vedere interesul public, mai eficient decât cei care în mod intenționat doresc acest lucru.

Acesta este raționamentul care se află la baza principiului "mâinii invizibile" drag autorului "Avuției națiunilor". După părerea lui Smith, mecanismul "impersonal" al pieței va purta cel mai bine de grijă societății, "dacă este lăsată să funcționeze nestigherit, altfel încât legile evoluției să ducă societatea la răsplata făgăduită". Prin urmare, "mâna invizibilă" reglează, cu ajutorul concurenței prețurile reale și alocă prin intermediul lor resursele și asigură distribuția factorilor de producție pe produse, clase și categorii de produse, precum și pe domenii de activitate. Prin intermediul "mâinii invizibile" a pieței se tinde spre realizarea armonizării intereselor particulare cu interesul general al societății, deci are loc punerea în practică a doctrinei "laissez-faire-ului". În ochii săi, un guvern este cu atât mai bun, cu cât se implică mai puțin în viața economică. Totuși, Adam Smith nu se opune în mod absolut oricărei acțiuni, din partea guvernului, ci este adeptul intervenției acestuia atunci când spune el, "are drept scop și promovarea bunăstării generale".

Robert Thomas Malthus

Robert Thomas Malthus (1776 - 1834), cleric și profesor de colegiu, își desăvârșește studiile la Universitatea Cambridge. În 1798, la 32 de ani publică lucrarea "Eseu asupra principiului populației, lucrarea care l-a consacrat drept reprezentant marcant al

liberalismului clasic pesimist. Față de gânditorii vremii, el are o optică aparte în ceea ce privește analiza realităților economico-sociale existente la acea dată. Este vorba de faptul că, a urmărit să surprindă impactul pe care-l poate avea asupra societății creșterea populației. Teoria malthusiană asupra creșterii populației a avut consecințe analitice ce au făcut-o să devină parte integrantă a economiei clasice, mult timp după ce “viziunea” sub care a fondat-o Malthus a fost lăsată la o parte.

“Avuția națiunilor” a lui Smith va reprezenta și pentru Malthus opera de referință de la care a plecat în dezvoltarea propriilor postulate. Unele idei sunt comune cu cele smithiene în ceea ce privește teoria avuției, a valorii și repartiției veniturilor, dar până la un punct. Spre exemplu, dacă la Smith creșterea avuției națiunii este calea spre îmbogățirea unora și bunăstarea tuturor membrilor societății, la Malthus acest proces este însoțit de o accelerare a creșterii numerice a populației sărace și, de aici, a privațiunilor. La Smith, creșterea producției de bunuri și a ofertei este însoțită de sporirea automată a cererii în aceeași măsură. Malthus consideră că echilibrarea automată a cererii cu oferta nu se realizează, deoarece ea este subminată de procesul acumulării de capital.

În “Eseu asupra principiului populației” Malthus s-a străduit să vadă în “geneza și desfășurarea unor fenomene economice, factori de natură biologică.

Teoria malthusiană se rezumă în esență la trei propoziții:

- (1) capacitatea biologică a omului de a se reproduce depășește capacitatea sa fizică de a crește rezervele de hrană : **“populatia creste in progresie geometrica, iar resursele de hrana in progresie aritmetica”**;
- (2) totdeauna acționează fie piedicile pozitive, fie cele preventive;
- (3) ultima piedică a capacității de reproducție rezidă în limitarea rezervelor de hrană.

Creșterea în progresie geometrică a populației are drept cauză segmentul cel mai sărac al acesteia, deoarece, nu are o conduită castă. Față de această situație, Malthus are o serie de soluții pe care statul este chemat să le înlăptuiască. Ca remediu sunt propuse: războaiele, conflagrațiile, creșterea deliberată a mortalității la popoarele mai puțin civilizate. Dintre remediile preventive amintim: rata scăzută a mortalității la popoarele civilizate, mai ales în perimetrul păturilor sociale sărace care sunt apte să-și creeze mijloacele materiale necesare unui trai minim considerat decent.

David Ricardo (1772-1823)

Ca și Adam Smith, D.Ricardo era convins că relațiile de producție capitaliste sunt cele mai bune, sunt veșnice și corespund naturii umane. Pentru D. Ricardo, egoismul domina atât activitatea economică cât și etica. Metoda de cercetare în opera lui D. Ricardo ca și în întreaga economie politică clasică, este abstractizare. Sarcina economiei politice constă, după părerea lui D. Ricardo în explicarea legilor distribuirii avuției. El mai are contribuții importante și cu privire la elaborarea unei teorii a valorii precum și a uneia, a rentei funciare.

SOCIALISMUL MARXIST

Punctul de plecare al teoriei lui Karl Heinrich Marx (1818-1883) l-a constituit Economia Politică clasică. De la D. Ricardo a preluat concepția sa despre producție, capital, factori de producție și teoria valorii.

Pentru Marx economia capitalistă are două defecte principale:

- munca este continuu exploatată;
- echilibrul între producție și consum nu este asigurat.

Pentru a explica exploatarea „muncii”, Marx a prezentat teoria sa despre „plus valoare”. În economia naturală, nedivizată în clase sociale, aprecia el, muncitorul păstrează pentru sine întregul produs al muncii sale. Artizanul vinde o marfă pentru bani cu care cumpără altă marfă. Nu același lucru se întâmplă în regimul capitalist. Producția este lăsată la dispoziția indivizilor care pun în operă capital cumpărând cu el mărfuri și vor să recupereze în final un capital mai mare. Acest scop se realizează numai în condițiile în care există o marfă susceptibilă de a produce o valoare mai mare decât propria-i valoare. Ori, aceasta există și este forța de muncă. Posibilitatea câștigului pentru capitalist ține de faptul că munca umană devine marfă pe care capitalistul o poate cumpăra și vinde.

Din capitalul total se desprind două părți:

- capitalul constant – destinat cumpărării mijloacelor de producție
- capitalul variabil – destinat cumpărării forței de muncă

Capitalul constant nu își modifică valoarea. El transmite produselor valoarea pe care o are și nu creează valoare suplimentară.

Capitalul variabil își schimbă valoarea în procesul de producție.

Capitalistul cumpără forța de muncă la valoarea ei determinată de costul de producție (valoarea bunurilor de subsistență). Dar forța de muncă are calitatea excepțională de a produce o valoare mai mare decât propria-i valoare. Diferența dintre valoarea forței de muncă marfă și valoarea creată de forța de muncă în procesul de producție poartă denumirea de plusvaloare. Pentru Marx exploatarea forței de muncă în condițiile capitalismului este inevitabilă, ea rezultă din legile formării prețurilor.

Pentru a-și apăra profitul capitaliștii au la dispoziție două metode de sporire a exploatării:

- plusvaloarea absolută: obținută prin prelungirea duratei sau intensității muncii;
- plusvaloarea relativă: obținută prin ieftinirea forței de muncă în urma progresului tehnic – astfel că masa profitului scade mereu.

Pauperizarea continuă a maselor, existența constantă a șomajului, ca și tendința de scădere a ratei profitului sunt cauze majore ale dezechilibrelor din economie și ale crizelor economice.

Marx aprecia că apariția crizelor de supraproducție reprezintă un fenomen inevitabil în capitalism. Pe măsura investițiilor de capital, profitul realizat pe fiecare unitate productivă tinde să scadă. Pentru a lupta împotriva scăderii profitului unitar, patronii își dezvoltă producția în așa fel încât să împiedice scăderea câștigului lor total. Producția suplimentară obținută nu-și găsește cumpărători căci salariile muncitorilor sunt insuficiente pentru a absorbi în totalitate rezultatele propriei munci – declanșarea crizei.

DESTINUL CAPITALISMULUI - După părerea lui Marx, capitalismul va dispărea mai devreme sau mai târziu. Contradicția între producție și repartizarea veniturilor constituie după părerea autorului contradicția fundamentală a capitalismului.

Unui mod de producție individual îi corespunde un mod individual de apropiere a veniturilor. Unui mod de producție colectiv trebuie să-i corespundă un mod colectiv de apropiere. Lui Marx i s-a părut că sistemul capitalist este illogic deoarece unei producții colective îi corespunde un mod de apropiere individual – proprietatea

privată. Din această cauză capitalismul va fi depășit și înlocuit cu o altă orânduire. Rolul istoric al capitalismului ar fi acela de a face să dispară proprietatea privată prin concentrarea progresivă a producției. La sfârșitul perioadei capitaliste numărul proprietarilor va fi așa de mic și cel al muncitorilor așa de mare încât revoluția socialistă, abolind dreptul de proprietate privată, va pune de acord jurisprudența cu faptele. Dar Marx nu a spus niciodată pe ce baze se va organiza societatea socialistă fără proprietate.

PROTECTIONISMUL ECONOMIC

Parintele protectionismului modern a fost Friedrich List (1789 – 1846), un intelectual autodidact, fara studii superioare, fara functii sau ranguri deosebite in ierarhia puterii, un om pe cat de controversat si oprimat in timpul vietii, pe atat de apreciat si valorificat postum.

Viata si activitatea.

S-a nascut in 1789, in Germania. Puternicele traditii ale orinduirii feudale din tara sa, groaza provocata de revolutia franceza si razboaiele napoleoniene, alaturi de existenta unei burghezii germane dornice de afirmare si confruntata atat cu feudalismul national, cat si cu necrutatoarea concurenta britanica, au constituit mediu de observare imediata a lui List si imprejurarile in care s-a format puternica sa personalitate protestatara. Daca in tara sa natala – neinteles – a fost condamnat si expulzat pentru opiniile exprimate, in S.U.A. ideile sale au fundamentat politica economica a guvernului american (List impreuna cu Carey sunt considerati initiatorii politicii protectioniste a Statelor Unite ale Americii). Intors in Germania, List a continuat sa militeze pentru modernizarea economiei si societatii germane. Astfel, datorita lui, a luat fiinta la 1 ianuarie 1834 – Zollverein-ul, ca uniune vamala a statelor germane.

Gandirea economica.

Pentru List, filozofia ordinii naturale a liberalismului clasic (care cerea ca viata economica sa se desfasoare de la sine, fara interventia statului) era inacceptabila. Filozofia intregii gandiri a lui List facea din interventia statului, elementul cel mai important al accelerarii dezvoltarii economice si modernizarii societatii. List considera ca liberalismul economic este avantajos tarilor avansate industrial si dezavantajos celor ramase in urma, iar practicarea lor la scara universala ar conduce la suprematia industrială a Angliei.

Economia liberala are, dupa parerea sa, 3 caracteristici: cosmopolitismul, individualismul si materialismul.

In consecinta, el face distinctie intre economia cosmopolita, pretins universală si economia nationala care are sarcina sa analizeze conditiile concret-istorice in care isi desfasoara activitatea economica fiecare natiune, pentru a gasi masurile adecvate care sa stimuleze dezvoltarea ei. Sistemul economicliberal este considerat de List cosmopolit, pentru ca studiaza exclusiv valorile de schimb, se fondeaza pe interesele prezente si egoiste ale lui homo oeconomicus, ignorand pe cele viitoare, aspectele sociale ale dezvoltarii, fortele productive si natiunea. “Menirea economiei politice – aprecia List – consta in educarea economica a natiunii si in pregatirea ei ca sa intre in societatea universală a viitorului.”

Asadar List intelege prin “economia cosmopolita”, intreaga stiinta economica liberala, iar prin “economia politica nationala” desemneaza stiinta economica a natiunii.

In ce consta bogatia? Convingerea si crezul economistului german: **bogatia este puterea de a crea bogatie**. Puterea economica a unei natiuni nu este bogatia pe

care o are la un moment dat – ca masura de bunuri, ori valori de schimb – pentru ca acestea pot disparea prin consum si natiunea decade. “Un individ – apreciaza el – poate fi bogat, adica sa detina puteri de schimb; el saraceste insa, daca nu are forte de a produce o cantitate mai mare de obiecte de valoare decat consuma. Un individ poate fi sarac, dar, daca poseda forte de a crea o cantitate de obiecte de valoare mai mare decat cea pe care o consuma, atunci el se imbogateste.” Deci, pentru List, adevarata putere economica a unei natiuni consta in forte sa productiva, capabila sa perpetueze crearea de bogatie, in proportii tot mai mari. “Forte de a crea bogatii este deci infinit mai importanta decat bogatia insasi.”

1. munca oamenilor;
2. “spiritul care insuflbeste pe oameni”;
3. “ordinea sociala care face ca activitatealor sa dea rezultate”;
4. “fortele naturii care ii stau la dispozitie”.

Prin urmare, fortele productive cuprind toate elementele din societate care pot contribui la dezvoltare si progres. List, consecvent conceptiei sale despre fortele productive, apreciaza ca munca intelectuala este infinit mai importanta decat cea fizica. “Cei care cresc porci, care fac cimpoaie sau pilule de farmacie sunt intr-adevar productivi, dar dascalii care fac educatia tineretului si a celor mai varstnici, marii muzicieni, medicii, judecatorii si administratorii sunt cu mult mai productivi. Primii produc valoare de schimb, cei din urma forte productive”. Cu alte cuvinte, producerea forteleor productive, capabile sa creeze necontenit si in masura crescanda bunuri si servicii utile societatii, este mai importanta decat bogatia insasi!

Iar dezvoltarea fortelor productive presupune dezvoltarea industriei nationale, ce s-ar fi realizat in conditiile protectionismului. Dar, nu toate tarile pot practica cu succes protectionismul. “Numai tarile care intrunesc toate conditiile, toate mijloacele spirituale si materiale necesare ca sa creeze o industrie proprie si sa atinga gradul cel mai inalt de civilizatie, de prosperitate si de putere politica – sustinea List – pot fi legitime masurile comercial restrictive...(si) numai pana cand industria s-a consolidat suficient pentru a nu se mai teme de concurenta straina.” Este adevarat ca tarifele vamale protectioniste provoaca la inceput o scumpire a marfurilor industriale. Dar, tot atat de adevarat este ca o natiune capabila sa-si dezvolte o industrie complexa va produce in timp aceste marfuri in tara mai ieftin decat le importa. Daca, deci, taxele vamale protectioniste impun un sacrificiu de valori, acesta se compenseaza prin realizarea unei forte productive, care nu numai ca asigura tarii, pentru viitor, o cantitate infinit mai mare de bunuri materiale, dar ii asigura si independenta industriei pe timp de razboi. “Pierderea produsa natiunii de taxele vamale protectioniste – apreciaza List – consta numai in valori; natiunea castiga, in schimb, forte, cu ajutorul carora va fi pusa, pentru totdeauna, in situatia de a produce sume incalculabile de valori.”

NEOCLASICISMUL sau MARGINALISMUL

Teoriile neoclasice au apărut către 1870, aproape simultan la trei autori diferiți: Carl Menger, William Stanley Jevons, Leon Walras.

Cei trei au avut unii asupra altora influențe reciproce în sensul că recunoscând existența mai multor școli marginaliste și a unei școli a echilibrului, în general se poate descoperi între aceste școli o anumită comunitate de idei.

Precursorii gânditorilor neoclasici au fost: CONDILLAC, HERMAN GOSSEN, ARSENE DEPUIT, VON THUENEN, AUGUSTIN COURNOT.

W.S. JEVONS (1835-1882), economist englez, a construit un sistem de gândire opus celui clasic. A criticat în opera lui D. Ricardo teoria „valorii cost de producție” și în special aspectul „valoare muncă” al acestei teorii. El a utilizat pentru aceasta exemplul pescuitorului de perle. Dacă acesta, în loc să aducă perle în urma unei plonjări, mută doar pietrele, munca sa nu conferă acestora valoare, dimpotrivă,

munca sa își pierde propria valoare. Deci valoarea nu provine din muncă nici din costul de producție. Ea provine din utilitatea mărfurilor. Oare cum se pot combina utilitatea și raritatea pentru a putea determina valoarea? Pentru a putea răspunde la această întrebare, Jevons a inventat noțiune de grad final al utilității.

Analizând noțiunile de plăcere și confort a constatat că „orice nevoie își micșorează intensitatea pe măsură ce este satisfăcută”. Utilitatea totală a unui stoc de mărfuri perfect omogene este dată de utilitatea fiecărei unități a stocului. Dacă numărul de unități crește nevoile la care ultimele unități răspund sunt din ce în ce mai puțin intense – utilitatea ultimei unități a stocului este cea mai scăzută.

Jevons a apreciat că noțiunile psihologice de plăcere și efort puteau fi măsurate cantitativ. În privința banilor autorul a militat pentru abandonarea aurului ca mijloc de plată și înlocuirea lui cu un instrument mai stabil.

CARL MENGER (1840-1921). Pentru Carl Menger toate fenomenele economice erau în esență fenomene umane și trebuia căutat principiul explicării lor în psihologie. Principiul psihologic, permanent în realizarea fenomenelor economice, permite formularea adevăratelor legi științifice. Adversarii lui Menger i-au reproșat că a pus în scenă un om acționând întotdeauna rațional și că nu a ținut cont de mobilurile colectivității, alături de cele ale individului.

Carl Menger a avut contribuții importante în domeniul teoriei bunurilor și a teoriei valorilor.

TEORIA BUNURILOR

Pentru Menger nu există „bunuri” din punct de vedere economic, ci numai în raport cu nevoile umane. Trebuie să distingem bunuri oarecare și bunuri economice.

Nu există bunuri fără ca nevoia să existe. Nu există bunuri fără capacitatea tehnică de a satisface o nevoie (alimentele alterate nu mai sunt bunuri). Obiectele inaccesibile (aurul nedescoperit) nu sunt încă bunuri.

Există două feluri de bunuri:

- Bunuri de rangul I, sau bunuri directe: capabile să satisfacă imediat o nevoie (pâine, îmbrăcăminte).
- Bunuri de rang superior, sau bunuri indirecte: nu pot servi decât la producerea bunurilor de primul rang. (materii prime, unelte).

Nu orice bun este automat „bun economic”, el devine ca atare numai dacă este rar.

TEORIA VALORII

Valoarea unui bun este importanța pe care acesta o prezintă pentru om. Ea nu există decât în raporturile dintre om și lucruri. Dacă dispare nevoia la care obiectul poate răspunde, dispare și valoarea acestuia.

Din studiile lui Menger a rezultat faptul că pentru diferiți indivizi bunurile au valori de întrebuințare diferite.

Aportul fundamental al lui Menger se concretizează în conversiunea teoriei clasice a valorii și în afirmația că aceasta depinde de utilitatea marginală, apoi în ideea că fenomenele economice pot fi explicate prin latura psihologică.

MARIE ESPRIT LEON WALRAS (1834-1910) – contribuțiile sale cele mai importante la dezvoltarea gândirii economice au fost:

- teoria schimbului;
- teoria echilibrului economic general.

În domeniul schimbului analiza sa a fost pur obiectivă. El nu a separat studiul valorii de studiul prețului. „Piața”, scria el, este locul unde se schimbă mărfurile. Fenomenul valorii de schimb nu se produce decât pe piață și pe piață trebuie studiată valoarea de schimb.

Studiul formării prețurilor a constituit doar punctul de plecare în elaborarea de către Walras a teoriei echilibrului economic general. În concepția lui, viața economică reprezintă un mecanism în care elementele sunt interdependente (de exemplu, prețurile obținute pe o piață reprezintă putere de cumpărare pe alte piețe).

Walras a apreciat că, în anumite condiții, un anumit echilibru trebuie să se stabilească între toate variabilele economice, adică prețurile produselor, factorii de producție și cantitățile de produse.

Pentru Walras ideea echilibrului era nu doar instrument de analiză, permițând explicarea într-o manieră simplă a modului cum economia se putea echilibra și consecințele unei asemenea stări.

În concepția lui, echilibrul se realiza în cazul concurenței perfecte, într-o economie presupusă statică și perfect concurențială unde rata profitului va fi egală cu zero.

ALFRED MARSHALL (1842-1924) – spre deosebire de Walras, acesta a căutat să se apropie de realitatea timpului său, iar studiile sale au fost cele mai concrete. Studiul lui A. Marshall s-a implicat în două mari probleme:

- a formării prețurilor;
- a distribuirii veniturilor.

Pentru el utilitatea și costul de producție jucau același rol în determinarea valorii. După părerea lui, prețurile se formează în funcție de perioada de timp considerată:

- pe termen scurt – în cursul căruia capacitatea productivă nu se schimbă;
- pe termen lung – în cursul căruia se pot utiliza noi factori de producție;
- pe termen foarte lung – încât se pot produce schimbări ale tehnicii sau modificări importante ale forței de muncă și ale capitalului.

A arătat că prețurile sunt variabile în funcție de situația piețelor și de relații stabilite între mai multe piețe.

Urmărind tradiția școlii franceze, Marshall a distins 4 venituri:

- renta pentru pământ;
- salariul pentru muncă;
- dobânda pentru capital;
- profitul pentru spiritul de inițiativă.

JOHN BATES CLARK (1847–1938). Distinge 2 metode de cercetare a fenomenelor economice – metoda statică și cea dinamică.

Prin metoda statică încearcă să explice societatea în stare de echilibru economic.

Metoda dinamică are sarcina de a analiza factorii perturbatori care împiedică realizarea echilibrului economic și el consideră că există 5 factori care împiedică acest echilibru:

- creșterea populației;
- sporirea capitalului;
- modificările în tehnicile de producție;
- modificările din procesele de organizare, pentru ca acestea să devină mai eficiente;
- multiplicarea și rafinarea nevoilor umane.

EUGEN BOHM RITTER von BAWERK (1851-1914) – a avut o contribuție importantă la teoria capitalului și a dobânzii. A încercat să schițeze un concept general al repartiției și al veniturilor.

A afirmat că dobânda apare ca rezultat al influenței factorului timp asupra valorii bunurilor. Bunurile prezente sunt mai valoroase, după el, decât bunurile viitoare. Dacă de exemplu, posesorul unui capital de 100 dolari dă această sumă cu împrumut, el are dreptul ca, după o perioadă, să primească 110 dolari, datorită deprecierei în timp a valorii prezente. Numai astfel cele două sume vor fi egale.

Profitul este explicat astfel: întreprinzătorul angajându-l pe muncitor îi plătește un bun prezent, forța sa de muncă prin salariu. Munca este un bun viitor și va crea bunuri de valoare mai mică decât salariul. De aceea, pentru a respecta echivalența schimbului, muncitorul va trebui să creeze o valoare suplimentară. Deci salariul (bun prezent) de 1.000 dolari va fi egal cu o valoare de 1.100 dolari, produsul muncii (bun viitor). În felul acesta muncitorul nu este exploatat (cum rezultă din teoria marxistă a valorii muncă) și numai astfel se asigură echivalența schimbului între un bun prezent și unul viitor.

După BOHM-BAWERK utilitatea marginală sau finală depindea de 2 factori:

- intensitatea nevoii individului față de un lucru sau altul;
- raritatea bunului respectiv.

Susține că utilitatea marginală scade pe măsura sporirii rezervelor și că valoarea unui lucru este determinată de cea mai mică utilitate pe care o poartă ultima unitate sau cea mai puțin importantă nevoie.

FRIEDRICH FREIHERR von WIESER (1851-1926). Contribuția lui la dezvoltarea gândirii economice se materializează în 4 direcții:

Cu privire la valoarea de întrebuințare. Într-un stoc de mărfuri omogene, aprecia autorul, se poate observa că în timp ce utilitatea fiecărei unități scade pe măsura creșterii stocului, utilitatea totală continuă să crească, cu toate că nu proporțional cu creșterea stocului. Dimpotrivă, valoarea stocului, întrucât depinde de utilitatea marginală, crește la început deși mai încet, poate apoi să se diminueze sau chiar să devină egală cu zero. Este ceea ce se numește paradoxul valorii.

Cu privire la valoarea de schimb, apreciat von Wieser că există o divergență între mișcarea valorii de întrebuințare și a valorii de schimb. De exemplu, valoarea de schimb poate să fie considerabilă, în timp ce valoarea de întrebuințare nulă (cum e cazul vânzătorilor unor mărfuri) sau cumpărătorul poate să aprecieze valoarea de întrebuințare fără să poată acționa asupra valorii de schimb.

Cu privire la distribuirea veniturilor, Wieser susținea ideea metodei combinării factorilor de producție astfel fiecare factor poate intra în aceeași întreprindere în mai multe combinații posibile, iar prin determinarea contribuției lui se poate stabili cât mai exact venitul corespunzător – se stabilesc veniturile forței de muncă, a capitalului și a pământului, deoarece toți și fiecare în parte produc valoare (conform concepției lui Wieser).

Cu privire la costul de producție. În viziunea lui Wieser, costul de producție reprezintă fie sacrificarea unui timp de odihnă, fie a unei bogății pe care producătorul le-ar fi putut folosi mai avantajos.

VILFREDO FREDERICO PARETO (1848-1923) – a susținut ideea conform căreia utilitatea nu trebuie considerată o mărime măsurabilă și fiecare consumator alege în mod rațional cantitățile bunurilor dorite.

KEYNESISMUL / DIRIJISMUL ECONOMIC

Gândirea economică a fost dominată din a doua jumătate a secolului al XVIII -lea de curentul liberal.

Conform acestei orientări între ofertă (Y) și cerere (C), se realizează prin jocul liber al pieții și acțiunea nestingherită a legilor economice un echilibru perfect: $Y = C$

Conform legii Say „orice ofertă își crează automat cererea corespunzătoare”. Într-o asemenea concepție, economia se află permanent în starea de echilibru excluzându-se crizele, șomajul, inflația.

Realitatea secolelor XVIII, XIX și XX demonstrează că piața nu este complet liberă – omenirea a evoluat de la o concurență mai mult sau mai puțin perfectă spre una imperfectă, deoarece participanții la viața economică sunt de forțe diferite și există deopotrivă mica proprietate individuală, mijlocie și marea proprietate.

În asemenea împrejurări voința celor mai puternici se impune cu caracter de lege asupra voinței și interesului celor mai slabi.

Pe măsura creșterii gradului de complexitate a economiei, statul devine un factor economic efectiv. În noile condiții statul îndeplinește două categorii de funcții economice:

- organizator al vieții economice
- agent, subiect activ și direct în economie

Proporțiile economice nu se stabilesc la întâmplare. Disfuncțiunile economice: criză, șomaj, inflație au fost și sunt realități ale vieții în întreaga istorie a producției de mărfuri

Prin intrarea economiei mondiale în criza generală din 1929-1933 s-a demonstrat că doctrina liberală este depășită istoric și incapabilă să ofere soluții viabile, în concordanță cu realitatea concretă.

În asemenea împrejurări, în perioada interbelică se pun bazele unei noi doctrine a cărui întemeietor a fost John Maynard Keynes (1883-1946). Doctrina numită dirijism economic arată că:

- Echilibrul economic între cerere și ofertă nu se stabilește automat;
- Recunoaște rolul statului ca agent economic, și teoretizează necesitatea intervenției lui pentru restabilirea situației de echilibru între cerere și ofertă;
- Economia Politică trece de la microanaliză la macroanaliză deschizând calea elaborării unor modele naționale și globale de gândire.

DOCTRINA KEYNESISTĂ

Keynes își propune „de a descoperi ce anume determină volumul ocupării forței de muncă”. Răspunsul pe care îl dă este că „volumul ocupării este determinat de punctul de intersecție dintre funcția ofertei globale și funcția cererii globale”.

Modelul keynesist folosește următoarele modele:

al echilibrului:

$$Y = C + I$$

$$S = Y - C$$

$$I = S$$

al dezechilibrului:

$$Y > C + I$$

$$S = Y - C$$

$$S > I$$

unde: - Y = oferta globală de bunuri și servicii (venitul global)

C = cererea de bunuri de consum

I = cererea de bunuri investiții

S = economiile

Cauzele dezechilibrului economic se găsesc în psihologia, comportamentul oamenilor.

Analiza realității și concluziile de politică economică ce trebuie întreprinse pentru realizarea echilibrului se conturează în jurul a trei „Legi psihologice fundamentale”:

- înclinația spre consum;
- înclinația spre investiții;
- înclinația spre lichidități (economisire).

→ „oamenii de regulă sunt înclinați să-și sporească consumul odată cu creșterea venitului, dar nu în aceeași măsură în care le cresc veniturile”;

→ „mărima efectivă a investițiilor curente continuă să crească până în momentul când nu mai există nici o categorie de bunuri capitale a căror eficiență marginală depășește rata curentă a „dobânzii”

→ „înclinația spre economisire este determinată de:

- mobilul venitului;
- mobilul afacerilor;
- mobilul precauției;
- mobilul speculației

În concepția lui Keynes pentru a aduce și a menține economia în stare de echilibru nu este suficient jocul liber al pieții ci se impune și intervenția statului prin:

- stimularea consumului neproductiv;
- stimularea investițiilor

NEOKEYNESISMUL

A apărut imediat după cel de-al doilea război mondial ca o încercare de adaptare a keynesismului la problematica nouă a creșterii economice.

Reprezentanții neokeynesismului recunosc meritele doctrinei originale, dar semnalează și o serie de neajunsuri:

- caracterul static al modelului matematic keynesist;
- caracterul contradictoriu al unor teze susținute de Keynes;
- supraestimarea factorilor psihologici în explicarea fenomenelor și proceselor economice;

J.R. Hicks – folosind ca instrument matematic analiza diferențială evidențiază noi valențe ale:

multiplicatorului :

$$M = \frac{I}{I - \frac{\Delta C}{\Delta Y}}$$

și ale acceleratorului-reflectă mărimea investițiilor sub impulsul cererii :

$$A = \frac{I}{M} = 1 - \frac{\Delta C}{\Delta Y}$$

unde: ΔC – variația consumului;

ΔY – variația venitului;

M- multiplicatorul;

A – acceleratorul.

Între anii 1961-1970 economistul american Paul Anthony Samuelson realizează sinteza neoclasică. Autorul pornește de la aprecierea că economiile occidentale actuale au un caracter mixt – între granițele naționale ale unui stat se întâlnesc în proporții diferite un sector privat și un sector public. Activitatea în sectorul privat este guvernată de legile pieței, ale concurenței, în timp ce sectorul public este dirijat de stat.

Samuelson propune elaborarea unei politici economice care să opereze cu două categorii de stabilizatori:

- stabilizatori automați sau ai pieței libere (prețuri, cerere, ofertă, dobânzi, credite, etc);
- stabilizatori dirijați sau pârghii folosite de stat (impozite, taxe, comenzi de stat, investiții publice, etc.).

Îmbinarea celor doi stabilizatori, în cadrul unei politici raționale ar duce la bunul mers al economiei.

În acest caz ecuația de echilibru din modelul keynesist devine:

$$Y = C + I + P_v$$

unde: P_v = investiții publice

NEOLIBERALISMUL ECONOMIC

În perioada interbelică s-au pus bazele unei noi doctrine economice (dirijismul) inițiată de John Maynard Keynes. Această doctrină fundamentează cadrul teoretic al intervenției statului în economia de piață concurențială. În acest fel mecanismele intervenției statale se alătură celor concurențiale pentru a asigura funcționarea normală, echilibrată a economiei capitaliste și ocuparea deplină a resurselor de muncă disponibile.

În perioada 1933 – 1975 în țările dezvoltate politicile economice au avut ca sursă principală de inspirație dirijismul. După 1990 asistăm la o revigorare puternică și revenirea masivă la practicile economice de inspirație neoliberală în aproape toate țările lumii.

Bazele neoliberalismului au fost puse de Walter Eucken (1891-1950) în lucrarea „Principii de bază ale politicii economice”, elaborată încă în perioada interbelică, dar publicată postum. El dezvoltă teoria TIPURILOR IDEALE (ABSTRACTE) DE ORGANIZARE A ECONOMIEI. Conform acestei teorii, întreaga dezvoltare economică a societății umane se reduce la două tipuri:

- Economia liberala de piață;
- Economia centralizată.

Economia liberală de piață are următoarele trăsături: acțiunea liberei inițiative; stabilirea legăturilor între întreprinderi prin intermediul pieței; stimularea producătorilor; creșterea bunăstării tuturor.

Principiile care stau la baza acestui model sunt:

- libera formare a prețurilor;
- concurența fără monopol;
- inviolabilitatea proprietății private;
- autonomia întreprinzătorilor;
- rolul limitat al intervenției statului în economie.

Toate acestea au la bază legitimitatea proprietății private.

Economia centralizată are următoarele trăsături:

- conducerea birocratică;
- subordonarea întreprinderilor unui centru unic;
- incompatibilitatea cu inițiativa producătorilor;
- lipsa stimulilor economici.

Monetarismul

Monetarismul este un curent de gândire neoliberal care atribuie modificării masei monetare în circulație o importanță centrală, chiar decisivă, în orientarea activității economice și în stabilirea prețurilor. Monetarismul consideră că stabilitatea monedei și dezvoltarea echilibrată a economiei ar putea fi realizate printr-un control oficial al masei monetare în circulație și prin creșterea anuală a acesteia cu un anumit procent.

Monetarismul are la bază vechea teorie cantitativă a monedei – care susține existența unui efect direct proporțional al modificării masei monetare asupra nivelului prețurilor – teorie dezvoltată de o serie de mari economiști ca Walras, Irving Fisher, sau reprezentanții școlii de la Cambridge: Alfred Marshall și A.C.Pigou.

Monetarismul susține că echilibrul economiei de piață s-ar realiza aproape automat, printr-un control oficial al masei banilor în circulație, admițându-se o creștere anuală a ei cu un anumit procent (5-6% în varianta lui Friedman). Prin urmare, autoritățile monetare trebuie să-și îndrepte atenția, în principal, asupra masei bănești aflate în circulație, ca instrument controlabil de cea mai mare importanță în susținerea politicii economice.

Privite în evoluția lor, tipurile de monetarism pot fi structurate ca formându-se în două etape:

Într-o primă etapă este de menționat monetarismul dezvoltat de reprezentanții neoclasicismului din perioada de până la cel de-al doilea război mondial, și anume:

- școala austriacă reprezentată de Carl Menger, Ludwig von Mises și Friedrich von Hayek, care au analizat implicațiile cantității de bani asupra inflației și șomajului;
- monetarismul rigidității salariilor, așa cum a fost el formulat de Irving Fisher, care lua în considerare un mediu social-economic unde veniturile și cheltuielile populației erau, nominal, aproximativ constante, variind numai volumul tranzacțiilor.

În cea de-a doua etapă, după cel de-al doilea război mondial, s-a dezvoltat neomonetarismul cu mai multe școli de gândire:

- monetarismul anticipărilor raționale care-și îndreaptă atenția către anticiparea evoluției pieței și factorilor de piață (R.E.Lucas – SUA);
- monetarismul global, care extinde principiile monetariste la nivelul întregii economii mondiale și care consideră, în acest context, cantitatea totală de monedă ca fiind egală cu creditul intern plus rezervele externe. Acceptând teza comună tuturor monetariștilor, conform căreia cererea de monedă este relativ stabilă, monetarismul global ajunge la concluzia că o creștere a creditului intern determină ieșiri de monedă și deci un deficit al balanței de plăți, pe când o scădere a creditului intern determină o intrare de monedă și deci un excedent al balanței de plăți. Tot așa, o creștere a rezervelor externe generează inflație, pe când o diminuare a lor determină o reducere a ratei inflației;

- monetarismul bugetar al lui K. Brunner și A. Meltzer care apreciază că cea mai aptă metodă de a controla masa monetară în circulație de către Banca Centrală este vânzarea-cumpărarea de hârtii de valoare, în timp ce re-finanțarea prin reescont este nepotrivită pentru o asemenea dirijare, deoarece mărimea re-finanțării depinde în cea mai mare parte de voința băncilor și nu de cea a Băncii Centrale;

- monetarismul Școlii de la Chicago al cărei reprezentant principal este **Milton Friedman**. Lucrările acestuia și ale numitei Școli de la Chicago reprezintă cea mai severă critică a modelului keynesist.

Fiecare variantă a monetarismului aduce propria sa contribuție la dezbaterile teoretică și practică, la configurarea paradigmei de gândire a monetarismului ca principală mișcare de idei a contemporaneității.

Dintre tipurile de monetarism prezentate mai sus, cel mai important și mai cunoscut este **monetarismul friedmanian**. Monetarismul a apărut ca o reacție teoretică la ortodoxia keynesistă, dominantă în anii '50 în macroeconomie. Monetarismul se înscrie în tradiția Școlii de la Chicago, care începând cu 1930 a susținut cu fermitate principiile incomparabile cu orice formă de keynesism, dintre care cele mai semnificative ar fi:

- piața concurențială este cea mai bună formă de organizare economică;
- componentele economice sunt explicate de teoria neoclasică a prețurilor;
- statul trebuie să se abțină de la a modifica resursele unei economii.

Astfel, tradiția gândirii liberale și monetariste de la Chicago a constituit punctul de referință al elaborării monetarismului. Anii '70 sunt anii de glorie ai monetarismului și totodată sunt anii de triumf ai liberalismului.

Monetariștii susțin că inflația este întotdeauna de origine monetară și că nu există o problemă a alegerii pe termen lung între inflație și șomaj. Sub aparenta uniformitate a monetarismului se ascund diverse opinii și curente, ale căror concluzii sunt uneori divergente. Astfel în timp ce Friedman este adeptul ratelor de schimb flotante, Hayek se pronunță pentru ratele de schimb fixe.

Publicat în cadrul Proiectului POSDRU "e-Incluziune: Dezvoltarea și implementarea unui program de asistență bazat pe tehnologii TIC, pentru creșterea accesului la învățământul superior al persoanelor cu dizabilități", Cod Contract: POSDRU/156/1.2/G/141055.

**Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial
Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013
[Investește în oameni!](#)**

Octombrie 2014

**"Conținutul acestui material nu reprezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii
Europene sau a Guvernului României"**

